

İzmir-Kemalpaşa Yöresinde GlobalGAP Uygulayan ve Uygulamayan Kiraz Üreticilerinin Bilgi Gereksinimleri ve Görüşleri*

Önder Volkan BAYRAKTAR¹, Gamze SANER²

*Bu çalışmanın hazırlanmasında birinci yazarın doktora tezinden yararlanılmıştır.

¹Yrd. Doç. Dr., Siirt Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 56100 Siirt

²Prof. Dr., Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100 Bornova İzmir

Makale Künyesi

Araştırma Makalesi

Sorumlu Yazar

Ö. Volkan BAYRAKTAR
onder.bayraktar@siirt.edu.tr

Geliş Tarihi: 04.04.2016

Kabul Tarihi: 10.06.2016

Tarım Ekonomisi Dergisi
Cilt: 22 Sayı: 1 Sayfa: 41-47

Özet

Her üretim ve meslek kolunda olduğu gibi tarımsal üretimde de üretim teknikleri, yenilikler ve karşılaşılan sorunlar ile ilgili olarak yararlanılan kaynağın güvenilirliği ve üreticiler için ulaşılabilir olması oldukça önem taşımaktadır. Bu çalışmada İzmir-Kemalpaşa Bağyurdu Yaş Meyve Sebze Kooperatifi'ne ortak olan GlobalGAP uygulayan 96, uygulamayan (geleneksel) 81 kiraz üreticisinden 2009 yılında anket yoluyla elde edilen veriler kullanılmıştır. Bu veriler doğrultusunda her iki gruptaki üreticilerin kiraz üretiminde etkili ve önemli bulunduğu konular ile bunların öncelikleri, karşılaştıkları sorunlar, riskler ile bilgi taleplerine yönelik görüşleri ortaya konulmuştur. Her iki gruptaki üreticilerin yaş ortalamaları ve kiraz üretimindeki deneyimleri göz önüne alındığında GlobalGAP uygulayan üreticiler için kendi deneyimleri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunurken, geleneksel kiraz üreticilerinde ilaç bayilerinin önerileri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunmuştur. Görüşülen üreticilerin GlobalGAP teknikleri konusunda, öncelikle ilaç bayilerini bilgi kaynağı olarak gördükleri belirlenmiştir. Bunu sırasıyla sertifikasyon firmaları ve tarım danışmanları izlemektedir. Bu konuda İl/İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerinin henüz önemli bir bilgi kaynağı olarak görülmemesi dikkat çekici bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: GlobalGAP, Kiraz, Tarımsal Yenilik, Risk

Information Requirements and Opinions of Cherry Growers Applying to GlobalGAP and Non-GlobalGAP in Kemalpaşa District of İzmir

Abstract

The reliability and availability of resources for producers according to production techniques, innovations and problems is very important. The data obtained from 96 of which apply GlobalGAP and 81 of non-GlobalGAP among the members of Kemalpaşa-Bağyurdu Fresh Fruit and Vegetable Cooperative in İzmir in 2009 production period is used in this research. In accordance with these data; important and effective subjects and their priorities in cherry production, problems, risks and opinions oriented to information requests have been obtained for producers in both groups. Given the means of ages and cherry production experience of both group producers; It has been founded most effective information source, their experiences for producers which apply GlobalGAP and pesticide dealers' proposals for traditional cherry producers. Prior information source about GlobalGAP techniques was determined pesticide dealers for interviewed producers. This followed by certification company and agricultural consultant. In this regard; provincial and district directorates of food, agriculture and animal farming as not yet seen an important source of information have been found remarkable.

Keywords: GlobalGAP, Cherry, Agricultural Innovation, Risk

1.GİRİŞ

Dünya nüfusunun yedi milyara ulaştığı günümüzde özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde nüfus giderek hızla artmakta ve nüfusun 2020 yılında 8,5 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Nüfustaki bu artış beraberinde temel gereksinimler olan beslenme, barınma vb. unsurlara olan ihtiyacın artması zorunluluğunu getirmektedir. Tarımsal mücadele, entansifleşmenin bir gereği olan yüksek verim ve kaliteyi sağlayabilmek için önemli olup bilinçli ve kontrollü kullanıldığı takdirde ekonomik olmaktadır. Ancak bu yöntem genellikle bilinçsiz ve aşırı ilaçlamaya bağlı olarak çevre kirlenmesi, doğal dengenin bozulması, kullanılan ilaçlara karşı hastalık, zararlı ve yabancı otların dayanıklılık kazanması ve ürünlerin ilaç kalıntıları içermeleri ile insan ve diğer canlılarda zehirlenme riski ile karşılaşılmasına yol açmıştır (Zeren ve Erem, 1999).

Türkiye'de kiraz üretimi Orta Anadolu ve Göller Bölgesi, İç Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Üretimin fazla olduğu iller sırası ile Konya (%10,09), İzmir (%8,45), Manisa (%7,08), Isparta (%6,42), Bursa (%6,36), Amasya (%5,34), Kütahya (%3,96) ve Çanakkale (%3,61)'dir (www.tuik.gov.tr). Türkiye'nin toplam meyve dışsattımı incelendiğinde; 2005 yılında 2.501,04 milyon \$ olan bu değer 2014 yılında 4.330,88 milyon \$'a ulaşmıştır. Türkiye toplam meyve dışsattımı içinde kirazın payı

ise 2005 yılında %3,74 iken, yıllara göre artış ve azalışlar göstererek, 2014 yılında %3,35 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de tarımsal üretim çoğu bölgelerde ve özellikle birçok üretim dalında halen babadan oğula geçen bir faaliyet olarak gerçekleştirilmekte ve dolayısı ile geleneksel üretim teknikleri yaygınlığını korumaktadır. Bunun sonucunda da üreticilerin yenilikleri ve gelişmeleri kabullenmesi ve uygulamaya aktarması uzun zaman almaktadır.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Antlaşmasının ek anlaşmalarından olan, Sağlık ve Bitki Sağlığı (SPS-Sanitary and Phytosanitary Measures) anlaşmasında; Dünya Ticaret Örgütü'ne üye ülkelerin gıda güvenliği konusunda ulusal önlemleri uluslararası standartlara uygun olarak düzenlemesi öngörülmüştür. Bu yaklaşım iyi tarım uygulamalarının yasal dayanağını oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nde artan çevre bilinci sonucu Avrupa Gıda Perakendecileri 1997 yılında GlobalGAP (EurepGAP) Protokolünü hazırlamışlardır. Burada sıralanan maddeler Avrupalı lider perakendecilerin kabul ettiği asgari standartları tanımlamaktadır. 2007 yılında EurepGAP'in logosunun ve isminin değiştirilmesi ile GlobalGAP adını almıştır. (<http://www.globalgap.org>; Gündüz, 2002).

İyi tarım uygulamaları, sürdürülebilir tarım uygulamaları içindeki basamaklardan birini oluşturmaktadır. Çeşitli kalite yönetim sistemleri, organik tarım, entegre zararlı yönetimi ve entegre ürün yönetimi uygulamalarını destekleyerek, bu farklı basamakların bir adım önünde olduğunu söylemek mümkündür.

İyi tarım uygulamaları, tarımda kimyasal kullanımının bir program dahilinde azaltılması, toprak ve çevreye zarar veren uygulamaların minimize edilmesi, verimliliğin artırılması ve böylece tarımın sürdürülebilirliğinin sağlanmasını hedeflemektedir. Organik tarıma benzer şekilde, temel felsefesi değişmemekle beraber uygulamaların kapsamı açısından ülkeden ülkeye ve bazı birlik ile organizasyonlara göre farklılıklar gösterebilmektedir (Duman ve Ark., 2004).

Dünya'da GlobalGAP sertifikası ile üretimde bulunan üretici sayısı 2002 yılında 61.452 hektar alanda 3.892 iken, 2014 yılında 113 ülkede, 2.983.125 hektar alanda, 132.974 üreticiye ulaşmıştır. Bu rakamlar GlobalGAP sisteminin dünya genelinde önemli bir yer almaya başladığını göstermektedir (Turhan ve Ark., 2004; GlobalGAP, 2014). Mart 2008 itibarıyla GlobalGAP yaş meyve ve sebze standardı ile tam eşdeğerlik sağlayan ülkeler Avusturya, İngiltere, Şili, Japonya, İspanya, Yeni Zelanda ve Almanya'dır. Bu standart uygulaması, hiçbir zorunluluğu olmayan, gönüllülük esasına dayalı özel bir standarttır. GlobalGAP istatistiklerine göre dünyada GlobalGAP üreticisi sayısı en fazla olan ülkeler İngiltere, Hollanda ve İspanya'dır. En fazla sertifikalandırılan ürünler de sırasıyla patates, elma ve üzumdür. GlobalGAP sertifikasyonu, 80'den fazla ülkede, 100'den fazla bağımsız ve akredite olmuş sertifikasyon kuruluşu tarafından gerçekleştirilmektedir (<http://www.uzunergroup.com>).

Bütün sektörlerde olduğu gibi tarımsal üretimde de üretim teknikleri, yenilikler ve karşılaşılan sorunlar ile ilgili olarak yararlanılan kaynağın güvenilirliği ve üreticiler için ulaşılabilir olması oldukça önemlidir. Tarımsal üretimde ilgili üretim dalı ile ilgili yazılı ve görsel basını izlemek, eğitim ve deneyimlerden mümkün olduğunca yararlanmak, gerek yeniliklerin ve gelişmelerin izlenebilmesi, gerekse tekniğine uygun üretim yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmada da üreticilerin kiraz üretiminde etkili ve önemli bulduğu konular ile bunların öncelikleri, karşılaştıkları sorunlar ile bilgi taleplerine yönelik üretici görüşleri ortaya konulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini, İzmir İli Kemalpaşa Bağyurdu Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama Kooperatifi ortağı olan ve 2008 yılında GlobalGAP sertifikası alarak kiraz üretimi yapan işletmelerle, geleneksel kiraz üretimi yapan işletmelerden elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, İzmir ili Kemalpaşa ilçesi Bağyurdu Yaş Meyve ve Sebze Pazarlama Kooperatifine ortak olan işletmelerin tamamı araştırmanın ana kitlesini oluşturmuştur. GlobalGAP uygulayan 96, uygulamayan (geleneksel) 81 kiraz üreticisinden 2009 yılında anket yoluyla elde edilen birincil veriler öncelikle bilgisayar ortamına aktarılmış, GlobalGAP uygulayan ve uygulamayan işletmeler olarak sınıflandırılmıştır. Daha sonra istatistik analizler için uygun formata getirilen veriler, çeşitli istatistik programlar kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmada, verilerin analizinde ortalama ve yüzde hesapları, çapraz tablolar ve frekans dağılımlarından yararlanılmıştır. Temel tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra teknik ve ekonomik verilere ilişkin değişkenlerin grup karşılaştırmaları için normal dağılışa uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile belirlendikten sonra normal dağılış gösteren değişkenler için T testi yapılmıştır. Normal dağılış göstermeyen değişkenler için de Mann Whitney U testi gibi parametrik olmayan testlerden faydalanılmıştır. Çalışmada, üreticilerin kiraz üretimi ile ilgili bilgi düzeyleri, bilgi kaynakları ve üretimde önem kriterlerinin önceliklerini belirlemek amacıyla 5'li likert tutum ölçeğinden (1= Kesinlikle çok etkili, 5= Hiç etkili değil) yararlanılmıştır. Diğer taraftan her iki grupta yer alan üreticilerin kiraz üretiminde karşılaştığı risk kaynakları ve risk stratejilerini belirlemek amacıyla da ölçekli soruların değerlendirilmesinde de yine 5'li likert tutum ölçeğinden yararlanılmıştır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1 Üreticilerin Demografik ve Sosyal Özellikleri

Bu bölümde üreticilerin karar almasında etkili olan; yaş, eğitim durumu ve tarımsal deneyimlerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca GlobalGAP uygulayan ve uygulamayan işletmelerde üreticilerin örgütlenme durumu ile ziraat odasına üyelik

durumları ve üreticilerin gelir kaynakları incelenmiştir.

3.1.1 Üreticinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Üreticilerin yaşı, eğitim durumları, bilgi ve deneyimleri, yenilikleri izleme, uyum sağlama, gelişen sektör koşullarına ayak uydurabilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle üreticilerin tarımsal üretimde başarılı olabilmelerinde önemli olduğu düşünülen bazı özellikler incelenmiştir.

İncelenen işletmelerde kiraz üreticilerinin yaş gruplarına göre oransal dağılımına bakıldığında tüm işletme gruplarında 55-64 yaş grubunun ilk sırayı aldığı, bunu 45-54 yaş grubunun izlediği görülmektedir (Çizelge 1). Her iki gruba da bakıldığında ortalama üretici yaşı GlobalGAP uygulayan işletmelerde 52,56, geleneksel işletmelerde 54,53 olarak saptanmıştır. Yaş açısından gruplar arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F=2,138, p=0,202$).

Çizelge 1. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	GlobalGAP (96)		Geleneksel (81)		Genel (177)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
25-34	2	2,08	2	2,47	4	2,26
35-44	22	22,92	8	9,88	30	16,95
45-54	27	28,12	28	34,57	55	31,07
55-64	36	37,50	35	43,20	71	40,12
64+	9	9,38	8	9,88	17	9,60
Toplam	96	100,00	81	100,00	177	100,00
Ortalama	52,56		54,53		53,55	
Minimum	32,00		25,00		25,00	
Maksimum	93,00		83,00		93,00	

3.1.2 Üreticinin Eğitim Durumu

Yeniliklerin ve gelişmelerin benimsenmesi, uyumu ve uygulanmasında önemli olduğu düşünülen eğitim faktörü incelendiğinde; her iki grupta da üreticilerin büyük çoğunluğunun ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu, her iki grupta da ortaokul mezunu üreticiler izlemektedir (Çizelge 2). Yapılan istatistik analiz (Mann-Whitney U) sonucuna göre gruplar arasında eğitim süreleri açısından bulunan farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p=0,018$). Buradan da anlaşılacağı üzere; eğitim açısından ortaya çıkan pozitif fark üreticilerin kontrollü ve sertifikalı üretime yönelmelerinde etkili olmaktadır. Elbette ki burada en büyük faktör üreticilerin yaş ortalamaları olarak görülmektedir. Genç üreticilerin tarımsal üretimde daha aktif rol oynamaya başladıkça eğitim düzeylerinin de artacağı açıktır.

Çizelge 2. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Eğitim Gruplarına Göre Dağılımı

Eğitim Grupları	GlobalGAP (96)		Geleneksel (81)		Genel (177)	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İlkokul	57	59,38	61	75,31	118	66,67
Ortaokul	24	25,00	15	18,52	39	22,03
Lise	13	13,54	4	4,94	17	9,61
Yüksekokul	1	1,04	1	1,23	2	1,13
Fakülte	1	1,04	-	-	1	0,56
Toplam	96	100,00	81	100,00	177	100

3.1.3 Üreticinin Tarımsal Üretimde ve Kiraz Üretimindeki Deneyimleri

Görüşülen kiraz üreticilerinin tarımsal üretimde deneyim süreleri incelendiğinde GlobalGAP uygulayan üreticilerin ortalama 29,73 yıl, uygulamayanların da ortalama 37,02 yıl deneyime sahip olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında tarımsal üretimde deneyim süreleri açısından farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan istatistik analiz sonucunda aradaki fark anlamlı bulunmuştur ($p=0,0002$). Üreticilerin kiraz üretimindeki deneyim süreleri incelendiğinde GlobalGAP uygulayan üreticilerin deneyim ortalaması 18,65 yıl, geleneksel kiraz üreticilerinin ise 25,49 yıl olarak bulunmuştur. Yapılan istatistikî analiz sonucunda gruplar arasında kiraz üretimindeki deneyim süreleri açısından bulunan fark anlamlı bulunmuştur ($p=0,0001$).

(Çizelge 3). Öztürk, (2010) tarafından yapılan çalışmada da özellikle üreticilerin yenilikleri benimsemesinde deneyimlerinin etkili olduğu, yüksek düzeyde yenilikçi kiraz işletmelerinde brüt kar düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 3. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Tarımsal Üretimde ve Kiraz Üretiminde Deneyim Süreleri (yıl)

		GlobalGAP (96)	Geleneksel (81)	Genel (177)
Tarımsal Üretimde Deneyim Süresi	Ortalama	29,73	37,02	3,38
	Minimum	7,00	9,00	8,00
	Maksimum	60,00	60,00	60,00
Kiraz Üretiminde Deneyim Süresi	Ortalama	18,65	25,49	22,07
	Minimum	7,00	7,00	7,00
	Maksimum	45,00	40,00	42,50

3.1.4 İşletmelerde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Türkiye'de özellikle tarımsal üretimde işgücü aile nüfusu ile doğrudan ilişkilidir. Tarım sektöründe iş ve aile yapısının iç içe olması ailedeki birey sayısını özellikle tarımsal üretim için önemli bir faktör durumuna getirmektedir.

İncelenen işletmelerde nüfusun yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımına bakıldığında özellikle yaş grupları açısından her iki grupta da ağırlığı 15-49 yaş aralığı oluşturmaktadır. Bunu 50-64 yaş grubu izlemektedir. Her iki grupta da görüşülen işletmelerde ortalama aile nüfusu 4 kişi olarak belirlenmiştir (Çizelge 4).

Çizelge 4. İncelenen İşletmelerde Nüfusun Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Yaş Grupları	GlobalGAP (96)			Geleneksel (81)			Genel (177)		
	Kadın	Erkek	Genel	Kadın	Erkek	Genel	Kadın	Erkek	Genel
0-6	3,62	8,82	5,88	2,84	1,86	2,37	3,27	5,44	4,26
7-14	19,00	13,53	16,62	4,55	9,32	6,82	12,59	11,48	12,09
15-49	57,01	45,88	52,17	49,43	48,45	48,96	53,65	47,13	50,69
50-64	14,03	25,29	18,93	32,39	32,92	32,64	22,17	29,00	25,27
65 ve üstü	6,33	6,47	6,39	10,80	7,45	9,20	8,31	6,95	7,69
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Ortalama Nüfus (kişi)	4,08			4,20			4,14		

3.2 Üreticilerin Kiraz Üretimi Konusunda Başvurduğu Bilgi Kaynakları

İncelenen işletmelerde kiraz üretimi konusunda üreticilerin başvurduğu bilgi kaynaklarının hangisinin daha etkin olduğunun değerlendirilmesinde beşli likert ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğe göre çok “kesinlikle çok etkili”den (1) “hiç etkili değil”e (5) tanımlama yapılmıştır. Bunun yanında üreticilerin yararlandığı kaynakların oranları da % olarak verilmiştir. Çizelge 5 incelendiğinde her iki gruptaki üreticilerin yaş ortalamaları ve kiraz üretimindeki deneyimleri de göz önüne alındığında GlobalGAP uygulayan üreticiler için kendi deneyimleri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunurken (%65,63), geleneksel üreticiler için ilaç bayii önerileri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunmuştur (%35,80). Bunu sırasıyla kooperatif (%57,29 ve %29,63) ve arkadaş-komşu önerileri izlemektedir (%50,00 ve %23,46). Burada dikkati çeken önemli nokta iki gruptaki üreticilerin de kiraz üretimi konusunda ilaç bayilerinin öneri ve yönlendirmelerinin İl ve İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri'ne göre daha fazla benimsenmiş olmasıdır. GlobalGAP uygulayan üretici grubunda İl/İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerini bilgi kaynağı olarak görenlerin oranı %3,13 iken, geleneksel üretim yapan üreticilerde ise bu oran %3,70'tir.

Çizelge 5. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Kiraz Üretimi Konusunda Yararlandığı Kaynaklar ve Oransal Dağılımları

Bilgi Kaynağı	GlobalGAP		Geleneksel		Genel	
	$\bar{x}$	(%)	$\bar{x}$	(%)	$\bar{x}$	(%)
Kendi Deneyimi	1,67	65,63	2,17	34,57	1,90	51,41
Bağyurdu YMSPK	1,71	57,29	2,31	29,63	1,98	44,63
Arkadaş-Komşu	1,93	50,00	2,33	23,46	2,11	38,42
İlaç Bayii	2,02	46,88	2,09	35,80	2,05	41,81
Tarım Danışmanı	3,44	10,42	3,41	1,23	3,42	6,21
Denetleyici	4,19	5,21	4,63	3,70	4,39	2,82
Dışsatımcı Firma	4,34	3,13	4,96	2,47	4,63	2,82
İl/ İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri	4,39	3,13	4,74	3,70	4,55	1,69

$\bar{x}$: Ölçek Ortalaması

3.3 Üreticilerin Kiraz Üretimi ile İlgili Bilgi Talepleri

İncelenen işletmelerde üreticilerin kiraz üretimi konusunda yararlandığı kaynaklar ve katıldıkları eğitimlerin yanı sıra, gerek geleneksel gerekse GlobalGAP üretimi yapan kiraz üreticilerinin ilaçlama teknikleri, ilaç seçimi, gübreleme ve bakım konularında bilgi taleplerinin olduğu belirlenmiştir (Çizelge 6). Her iki gruptaki üreticilerin de yeni bilgi ve gelişmeleri izlemeye hevesli olduğu, doğru yönlendirme ve çiftçi eğitim çalışmaları ile bilinçli ve kontrollü üretimin daha da yaygınlaşacağı söylenebilir.

Çizelge 6. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Kiraz Üretimi ile İlgili Bilgi Talepleri

Konular	GlobalGAP $\bar{x}$	Geleneksel $\bar{x}$	Genel $\bar{x}$
İlaçlama	1,71	1,43	1,58
Gübreleme	2,38	3,06	2,69
Bakım	2,46	3,23	2,81
BGD* Kullanımı	2,51	2,74	2,62
Sertifikalı Üretim	2,63	4,51	3,49
Toprak İşleme	3,40	4,02	3,68
Kayıt Tutma	3,75	4,67	4,17
Diğer	4,92	5,00	4,95

$\bar{x}$: Likert ölçek ortalaması: 1- Kesinlikle çok etkili, 5- Hiç etkili değil

*: Bitki Gelişim Düzenleyici

3.4 Üreticilerin Kiraz Üretimi ile İlgili Gelişmelerden Haberdar Olma Durumları

Tarımsal üretimde ilgili üretim dalı ile ilgili yazılı ve görsel basın izlemek, eğitim ve deneyimlerden mümkün olduğunca yararlanmak, gerek yeniliklerin ve gelişmelerin izlenebilmesi, gerekse tekniğine uygun üretim yapılabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle incelenen işletmelerde üreticilere gazete okuma sıklığı sorulduğunda GlobalGAP uygulayan üreticilerin %76'sının, geleneksel üreticilerin ise %59'unun her gün düzenli gazete okuduğu belirlenmiştir. Üreticilere, İl/İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüklerini ziyaret nedenleri sorulduğunda; GlobalGAP uygulayan üreticilerin %93'ü, geleneksel üreticilerin %97'si sadece resmi işlemler için gittiklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 7 incelendiğinde GlobalGAP uygulayan üreticilerin tamamının kirazla ilgili bir eğitime katıldıkları belirlenmiştir. Geleneksel üretim yapanlarda ise bu oran %56'dır. Entegre Mücadele (EM) ve Entegre Ürün Yönetimi (EÜY) hakkında bilgi sahibi olanların oranı GlobalGAP uygulayan üreticilerde %37,50, geleneksel üreticilerde %22,22'dir. Her iki grupta da üreticilerin neredeyse tamamı (%97 ve %91) televizyonda tarımla ilgili programları izlemektedirler. Her iki grupta da yaklaşık %39'unun bilgisayarı olmasına rağmen, kullanmasını bilenlerin oranı GlobalGAP uygulayan üreticilerde %30, geleneksel üretici grubunda %26'dır. Hasdemir, (2011) tarafından yapılan çalışmada üreticilerin tarımsal amaçlı katıldıkları her kursun, üreticilerin iyi tarım uygulamaları (İTU) yapma olasılığını 2,91 kat artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 7. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Kiraz Üretimi ile İlgili Gelişmelerden Haberdar Olma Durumları

	GlobalGAP				Geleneksel				Genel			
	Evet		Hayır		Evet		Hayır		Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kirazla ilgili eğitime katılma	96	100,00	-	-	45	55,56	36	44,44	141	79,66	36	20,34
EM ve EÜY hakkında bilgi sahibi olmaları	36	37,50	60	62,50	18	22,22	63	77,78	54	30,51	123	69,49
TV'de tarımla ilgili programları izleme	93	96,88	3	3,13	74	91,36	7	8,64	167	94,35	10	5,65
Bilgisayara sahip olma	38	39,58	58	60,42	32	39,51	49	60,49	70	39,55	107	60,45
Bilgisayar kullanıyor olması	29	30,21	67	69,79	21	25,93	60	74,07	50	28,25	127	71,75
Devletin İTU uygulamalarına desteği hakkında bilgisinin olması	36	37,50	60	62,50	43	53,09	38	46,91	79	44,63	98	55,37
İTU desteğinden faydalanma	-	-	96	100,00	-	-	81	100,00	-	-	177	100,00
Sertifikalı tarıma başlarken ÇKS'de sorun yaşama	-	-	96	100,00	-	-	81	100,00	-	-	177	100,00
İTU kapsamında prim kullanma	-	-	96	100,00	-	-	81	100,00	-	-	177	100,00

Devletin İTU uygulamalarına verdiği destekten haberdar olan üreticilerin oranı GlobalGAP uygulayan üreticilerde %37, geleneksel grubunda %53 olarak belirlenmiştir. Her iki gruptaki üreticiler de devletin verdiği İTU desteğinden faydalanmadıklarını ve prim almadıklarını belirtmişlerdir.

3.5 GlobalGAP Uygulayan Üreticilerin GlobalGAP Üretim Teknikleri Konusunda Bilgi Kaynakları

İncelenen işletmelerde üreticiler GlobalGAP tekniklerini öğrenme konusunda öncelikle ilaç bayilerini en önemli bilgi kaynağı olarak görmektedirler. Bunu sırasıyla sertifikasyon-kontrol firması ve tarım danışmanları izlemektedir (Çizelge 8). Bu konuda İl ve İlçe Tarım Müdürlüklerinin ve dışsatım firmalarının henüz önemli bir bilgi kaynağı olarak görülmemesi dikkat çekicidir.

Çizelge 8. GlobalGAP Uygulayan Üreticilerin GlobalGAP Üretim Teknikleri Konusunda Bilgi Kaynakları

Bilgi Kaynakları	GlobalGAP (96) $\bar{x}$
İlaç Bayii veya İlaç Firmaları	2,20
Sertifikasyon Firması	2,57
Tarım Danışmanları	2,98
Sözleşme Yapılan Firma	3,70
Dışsatımcı Firma	4,23
İl/İlçe Tarım Müdürlüğü	4,29

$\bar{x}$: likert ölçek ortalaması: 1- Kesinlikle çok etkili, 5- Hiç etkili değil

3.6 Kiraz Üretiminde Karşılaşılan Riskler ve Risk Stratejileri

İncelenen işletmelerde GlobalGAP uygulayan üreticilerin sadece %6'sı 2009 yılında kiraz üretiminde devlet destekli tarım sigortası yaptırmıştır. Tarım sigortası ile ilgili olarak %50 devlet desteğinden üreticilerin %29'u haberdarken %71'inin haberdar olmadığı belirlenmiştir. Söz konusu destekten üreticilerin %95'i faydalanmazken, sadece %5'i bu destekten faydalanmıştır. Geleneksel üretim yapan kiraz üreticilerinin hiçbiri tarım sigortası yaptırmazken, üreticilerin %36'sı tarım sigortası ile ilgili %50 oranındaki devlet desteğinden haberdar olduklarını belirtmişlerdir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Üreticilerin Tarım Sigortası Konusundaki Uygulamaları

		Tarım Sigortası Yaptırma		%50 Devlet Desteğinden Haberdar		%50 Devlet Desteğinden Yararlanma	
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
GlobalGAP	Hayır	90	93,75	68	70,83	91	94,79
	Evet	6	6,25	28	29,17	5	5,21
Geleneksel	Hayır	81	100,00	52	64,20	81	100,00
	Evet	-	-	29	35,80	-	-

İncelenen işletmelerde üreticilere neden tarım sigortası yapmadıkları sorulduğunda her iki grupta da üreticilerin çoğunluğu (%42,71, %50,62) tarım sigortalarının ihtiyaç duydukları riskleri karşılamadığını belirtmişlerdir. Bunu tarım sigortasına gerek duymamaları izlemiştir. Diğer üreticiler ise buna ayıracak bütçelerinin olmadığını söylemişlerdir (Çizelge 10).

Çizelge 10. İncelenen İşletmelerde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırmama Nedenleri

Nedenler	GlobalGAP		Geleneksel		Genel	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İhtiyaç Duyulan Riskleri Kapsamaması	41	42,71	41	50,62	82	46,67
Gerek Duymaması	39	40,62	25	30,86	64	35,73
Sigortaya Ayıracak Bütçe Sıkıntısı	16	16,67	15	18,52	31	17,60
Toplam	96	100,00	81	100,00	177	100,00

Her iki grupta da belirtilen risk kaynaklarının transferi için hastalık ve zararlılarla mücadele ve hasat sırasında ürünün depolama olanaklarının artırılması olduğu belirlenmiştir (Çizelge 11).

Çizelge 11. Üreticiler Açısından Risk Stratejilerinin Önem Düzeyleri

Risk Stratejileri	GlobalGAP $\bar{x}$	Geleneksel $\bar{x}$	Genel $\bar{x}$
Hastalık ve Zararlılarla Mücadele	1,58	1,25	1,43
Depolama Olanaklarının Artırılması	1,97	2,28	2,11
İşletme Dışı Yatırımlar	2,98	3,27	3,11
Sözleşmeli Üretim	3,92	4,20	4,05
Ürün Deseninin Değiştirilmesi	4,23	4,42	4,32
Bitkisel Ürün Sigortası	4,28	4,80	4,52

$\bar{x}$ likert ölçek ortalaması: 1- Kesinlikle çok etkili, 5- Hiç etkili değil

Tarımsal üretimde karşılaşılan risk kaynaklarının transferi açısından en önemli stratejilerden birisi kuşkusuz tarım sigortası olmasına karşın üreticiler açısından henüz tercih nedeni olarak görülmemektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Her iki gruptaki üreticilerin yaş ortalamaları ve kiraz üretimindeki deneyimleri de göz önüne alındığında GlobalGAP uygulayan üreticiler için kendi deneyimleri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunurken, geleneksel kiraz üreticilerinde ilaç bayii önerileri en etkili bilgi kaynağı olarak bulunmuştur. Bunu sırasıyla kooperatif ve arkadaş-komşu önerileri izlemektedir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere; her iki gruptaki üreticiler için kiraz üretimi konusunda ilaç bayilerinin öneri ve yönlendirmeleri, İl/ilçe Gıda tarım ve Hayvancılık Müdürlükleri'ne göre daha önemli ve üreticiler tarafından öncelikli bilgi kaynağıdır.

İncelenen işletmelerde her iki gruptaki üreticilerin de ilaçlama teknikleri, ilaç seçimi, gübreleme ve bakım konularında bilgi taleplerinin olduğu belirlenmiştir. Her iki gruptaki üreticilerin de yeni bilgi ve gelişmeleri izlemeye istekli olduğu, doğru yönlendirme ve çiftçi eğitimi çalışmaları ile bilinçli ve kontrollü üretimin daha da yaygınlaşacağı söylenebilir. Özellikle son yıllarda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın Tar-Gel Projesi kapsamında yaygınlaşan tarım danışmanları ve bunun yanında üreticiler için uygulamaya konulan tarım danışmanı desteğinin giderek daha fazla alanda ve üründe yaygınlaştırılmasıyla, üreticiler için ilgili Bakanlık ve onun taşra birimleri daha fazla tercih edilen bilgi kaynağı olabilecektir. Böylelikle iç ve dış pazarda talebi olan, sürdürülebilir üretim teknikleri kullanılarak gerek insan gerekse çevre sağlığına duyarlı, sertifikalı üretimin yaygınlaştırılması ve benimsenmesi süreci hız kazanacaktır.

KAYNAKLAR

- Bayraktar, Ö.V, 2015, *İzmir Kemalpaşa Yöresinde GlobalGAP Uygulayan ve Uygulamayan Kiraz İşletmelerinin Teknik ve Ekonomik Yönünün Sürdürülebilir Tarım Açısından Değerlendirilmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Bornova-İzmir, 93 s.
- Duman, S., M. Paksoy ve H. Tanrıvermiş, 2004, *Türkiye Tarımında GAP (Good Agricultural Practices) Uygulanabilirliği ve Tarım Ürünleri Ticaretine Olası Etkileri*, VI. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat, 16-18 Eylül, s. 220-224.
- FoodPLUS GmbH, 2015, www.globalgap.org, (Erişim tarihi: 17.05.2015)
- FoodPLUS GmbH, 2015, www.globalgap.org, (Erişim tarihi: 17.05.2015)
- GLOBALG.A.P., 2014, *Annual Report 2013-2014*, Published by GLOBALG.A.P. C/O Foodplus GmbH, Cologne, Germany.
- Gündüz, M. 2002, *Dünya'da Yaş Meyve ve Sebze Ticaretinin Geleceğine Yön Verecek Gelişmeler ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi*, II. Bahçe Ürünlerinde Muhafaza ve Pazarlama Sempozyumu, Çanakkale, 24-27 Eylül, s. 14-19.
- Turhan, Ş., T. Tipi ve Erol A.O., 2004, *EurepGAP Uygulamalarının Türk Yaş Meyve-Sebze Üretimi ve Rekabet Gücü Üzerine Etkileri*, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, Tokat, 16-18 Eylül, s. 315-322.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 2015, <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim tarihi: 19.04.2015)
- Uzuner Group, 2015, <http://www.uzunergroup.com>, (Erişim tarihi: 25.04.2015).
- Zeren, O. ve Erem, G., 1999, *İçel İlinde Turunçgil ve Sebze Kullanılan Pestisitler*, Ekin Dergisi, Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği Türk-Koop, Sayı:7, Ankara, s. 63-65.